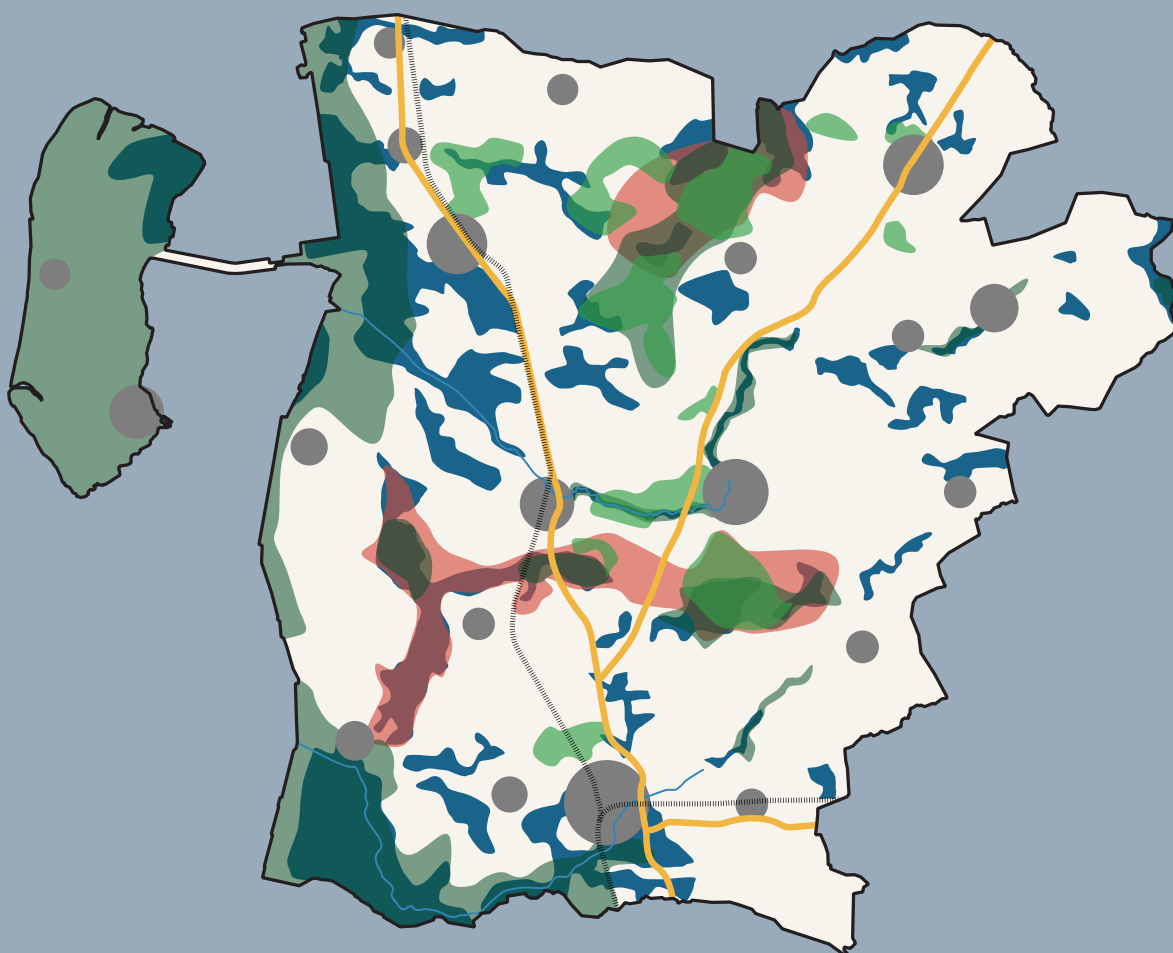

Tønder Kommunes Arealstrategi 2025 – mod 2050

Godkendt af
Kommunalbestyrelsen
den 18. december 2025

TØNDER
KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Indledning	4
De nationalpolitiske målsætninger.....	4
Helhedsorienteret planlægning	5
De bærende principper.....	5
Den samlede arealanvendelse.....	6
Strategiske temaer og målsætning	7
Landbrug.....	8
Natur.....	9
Natur - Skov	10
Drikkevand.....	11
Lavbund.....	12
Industri og vedvarende energi.....	13
Perspektivkortet	14
Synergier og konflikter.....	15
Implementering og realisering	16
Afrunding	17
Eksempel.....	17

Forord

I juni 2024 indgik regeringen sammen med Landbrug og Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevareforbundet NNF, Dansk Metal, Dansk Industri og Kommunernes Landsforening en aftale som vil udgøre det langsigtede grundlag for en historisk omlægning og omstilling af Danmarks arealer og af fødevare- og landbrugsproduktion i Danmark. Aftalen er kendt som den Grønne Trepert og er blevet startskuddet til en omkalfatring af det danske landskab, som vil ske over de kommende årtier.

I Kommunalbestyrelsen ser vi aftalen som en løftestang til en overordnet drøftelse af, hvordan vi ønsker, at kommunens landskab skal udvikle og forme sig i de kommende mange år. Det er ingen hemmelighed, at vi i de senere år har oplevet en stigende interesse i udnyttelsen af arealerne i vores kommune. Med et stort geografisk areal er Tønder Kommune attraktiv i forhold til realiseringen af mange af de nationalpolitiske ønsker og målsætninger - eksempelvis etablering af større, sammenhængende naturområder eller at bidrage til udbygningen af vedvarende energi på land via opstilling af solceller og vindmøller.

Derfor er det afgørende, at vi tænker os grundigt om i planlægningen af det åbne land. Vi har et ansvar for at sikre, at Tønder Kommune også i fremtiden er et attraktivt sted at bo, leve og drive virksomhed – samtidig med, at vi bidrager til både nationale og internationale målsætninger.

Nærværende arealstrategi beskriver, hvordan vi vil arbejde helhedsorienteret med planlægning for at opnå størst mulige synergier og optimal udnyttelse af de stedbundne potentialer i kommunens arealer. Strategien opstiller desuden målsætninger inden for en række temaer, som vi har særligt fokus på, for bedst muligt at understøtte arealomlægningen.

Vi er bevidste om, at omlægningen og omstillingen af Danmarks - og Tønder Kommunes - arealer er en kompleks opgave. Men vi forpligtiger os til, at planlægningen altid tager udgangspunkt i en helhedsorienteret tilgang med blik for både lokale og nationale interesser og behov – og i et langsigtet perspektiv.

Venlig hilsen
Kommunalbestyrelsen

Indledning

Tønder Kommune står over for en række komplekse og sammensatte udfordringer i forhold til fremtidens arealanvendelse. Klimaforandringer, biodiversitetskriser, faldende drikkevandsressourcer og behovet for grøn omstilling stiller krav om en ny tilgang til fysisk planlægning. Der er et øget pres på anvendelsen af arealer i mere 'grøn' retning, og samtidig skal kommunen understøtte en bæredygtig udvikling af landbrug, erhverv og bosætning.

Danmarks areal	
43.000 km ² / 4,3 mio ha.	
Landbrug	60%
Natur, vandløb og søer	13%
Skov	13%
Bebyggelse og infrastruktur	14%
Tønder Kommune	
Ca. 1.200 km ² / 120.000 ha.	

Tønder Kommunes Arealstrategi angiver den overordnede politiske retning for arealanvendelsen frem mod 2050. Strategien har til formål at sikre en helhedsorienteret og langsigtet planlægning, hvor forskellige interesser og funktioner samtænkes, og hvor stedbundne potentialer udnyttes optimalt.

Vi vil lave en kæmpe stor omlægning af Danmarkskortet – en omkalfatring af det danske landskab"

Stefanie Lose (V),
økonomiminister

Vi mangler både Skåne, Halland og Blekinge, hvis vi skal have arealer nok til alle de ønsker der er lagt frem! – vi taler om en reel jordkamp"

Anna Esbjørn, Concito

De nationalpolitiske målsætninger

Arealstrategien hviler på et fundament af såvel internationale som nationale målsætninger og krav. Det er derfor afgørende, at der på politisk og strategisk niveau tages stilling til, hvor meget areal vi i Tønder Kommune kan og vil bidrage med, til de forskellige målsætninger.

Nationale målsætninger

Landbaseret vedvarende energi (VE)-anlæg	35.000 ha.
Udtagning af lavbundsarealer inkl. randarealer (frem mod 2030)	140.000 ha.
Skovrejsning (frem mod 2045)	250.000 ha.
Beskyttet natur (20% - 30% af DKs areal)	1.300.000 ha.
Indsats - drikkevandsbeskyttelse	640.000 ha.

Arealstrategien vil danne en overordnet ramme for de kommende revisioner af Tønder Kommunes kommuneplan – i første omgang revisionen af den kommende Kommuneplan som skal godkendes i 2026. Dette dokument er en version 1.0.

Kommuneplanen er kommunens overordnede plan for, hvordan man må anvende arealerne i kommunen. Med indarbejdelsen af strategiens hovedpunkter i den kommende kommuneplan, vil kommunalbestyrelsens målsætninger for bl.a. landbrugs-, lavbunds- og naturinteresser i højere grad end hidtil blive tænkt sammen.

Samtidig fungerer arealstrategien i tæt samspil med Tønder Kommunes 'Vores Klimahandlingsplan', der blev vedtaget i 2023 og opdateres hvert 4. år.

Helhedsorienteret planlægning

Tønder Kommune vil stræbe efter - i endnu højere grad end hidtil - at arbejde med en helhedsorienteret tilgang til arealplanlægning. Det indebærer, at beslutninger om arealanvendelse skal baseres på en samlet vurdering af landskabets funktioner, potentialer og sårbarheder. Planlægningen skal så vidt muligt understøtte multifunktionalitet, hvor arealer bidrager til flere samfundsmæssige mål samtidig – eksempelvis ved at kombinere naturbeskyttelse med drikkevandsbeskyttelse og rekreative formål.

Helhedsorienteret planlægning er strategiens bærende princip. Det betyder, at arealanvendelsen ikke skal vurderes ud fra enkeltstående projekter, men i en samlet kontekst, hvor landskabets funktioner og potentialer ses i sammenhæng og med blik for den langsigtede udvikling af Tønder Kommunes landskab.

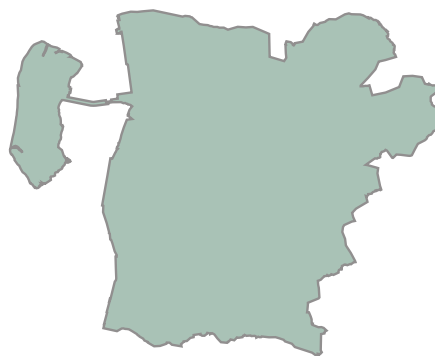
Tønder Kommune vil sideløbende arbejde for, at de lovgivningsmæssige rammer for multifunktionel arealanvendelse styrkes på nationalt plan.

Tønder Kommune dækker et areal på

1.200 km²

120.000 ha.

Ca. 2,8%
af Danmarks areal

De bærende principper

Multifunktionalitet: Arealer skal – hvor det er muligt – bidrage til flere formål samtidig, fx naturbeskyttelse, rekreation og drikkevandsbeskyttelse.

Stedbundne potentialer: Planlægningen skal tage udgangspunkt i de geografiske og miljømæssige forhold, der gør visse arealer særligt egnede til bestemte formål.

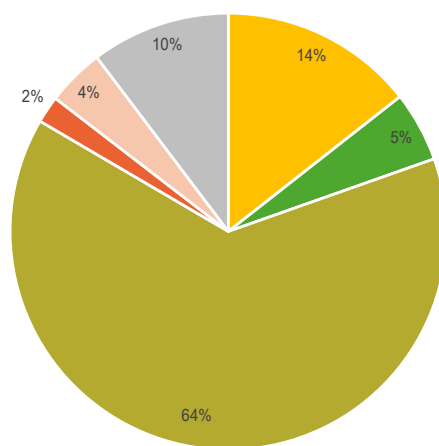
Synergier og konflikter: Strategien skal sikre, at der i planlægning tages højde for, hvor forskellige arealanvendelser kan understøtte hinanden, og hvor der er uforenelige interesser, som kræver prioritering.

Skala og proces: Strategien fungerer som den overordnede ramme, der skal omsættes i kommuneplanens hovedstruktur, lokalplaner og øvrige udviklingsplaner.

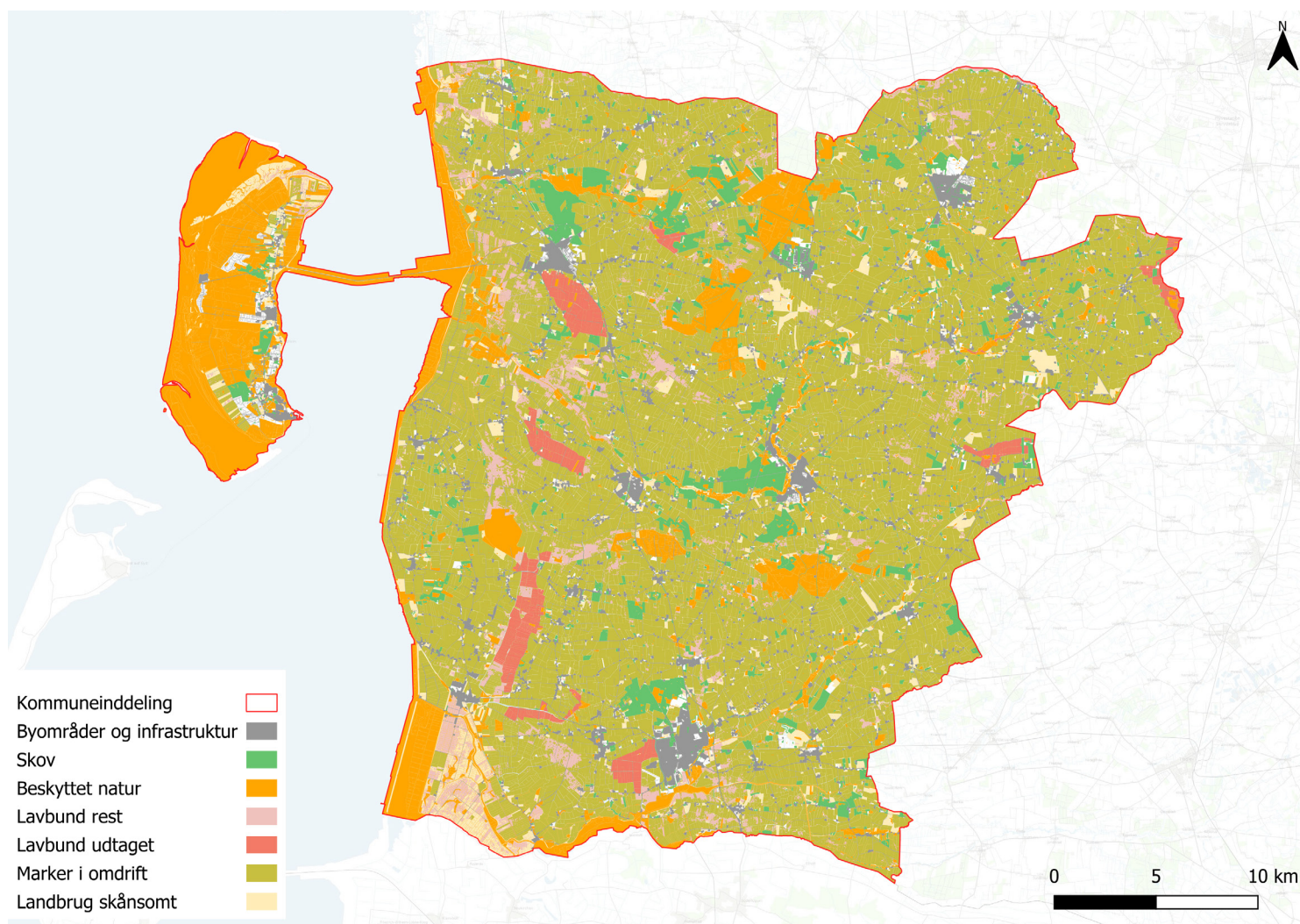
Den samlede arealanvendelse

Herunder ses den overordnede fordeling i anvendelsen af arealerne i Tønder Kommune i dag:

Landbrug i omdrift:	64%
Lavbund udtaget/rest:	6%
Byområder og infrastruktur:	10%
Beskyttet natur:	14%
Skov (uden for beskyttet natur):	5%

Figur 1: Arealanvendelse i Tønder Kommune

Figur 2: Aktuell arealanvendelse i Tønder Kommune.

Kortet viser alle arealer med undtagelse af drikkevandskortet. Opgørelsen er lavet så ingen arealer overlapper. D.v.s. at:

- Beskyttet natur er fratrasket landbrug og byområder og viser kun reel natur.
- Skov er fratrasket beskyttet natur og byområder og viser skov i det åbne land uden naturbeskyttelse.
- Landbrug er inddelt i ekstensiv drift/ omdrift / værdifuld landbrug og lavbund / lavbund udtaget.

Strategiske temaer og målsætning

Tønder Kommune har identificeret og udvalgt en række strategiske emner, der – som minimum – skal inddrages i den helhedsorienterede vurdering i planlægningsfasen for et nyt projekt. Temaerne taler i høj grad ind i de nationale målsætninger for anvendelsen af Danmarks areal, men er også forankret i visioner og tanker for den lokale udvikling i kommunen.

Landbrug

Natur (herunder skov)

Drikkevand

Lavbund

Industri og vedvarende energi

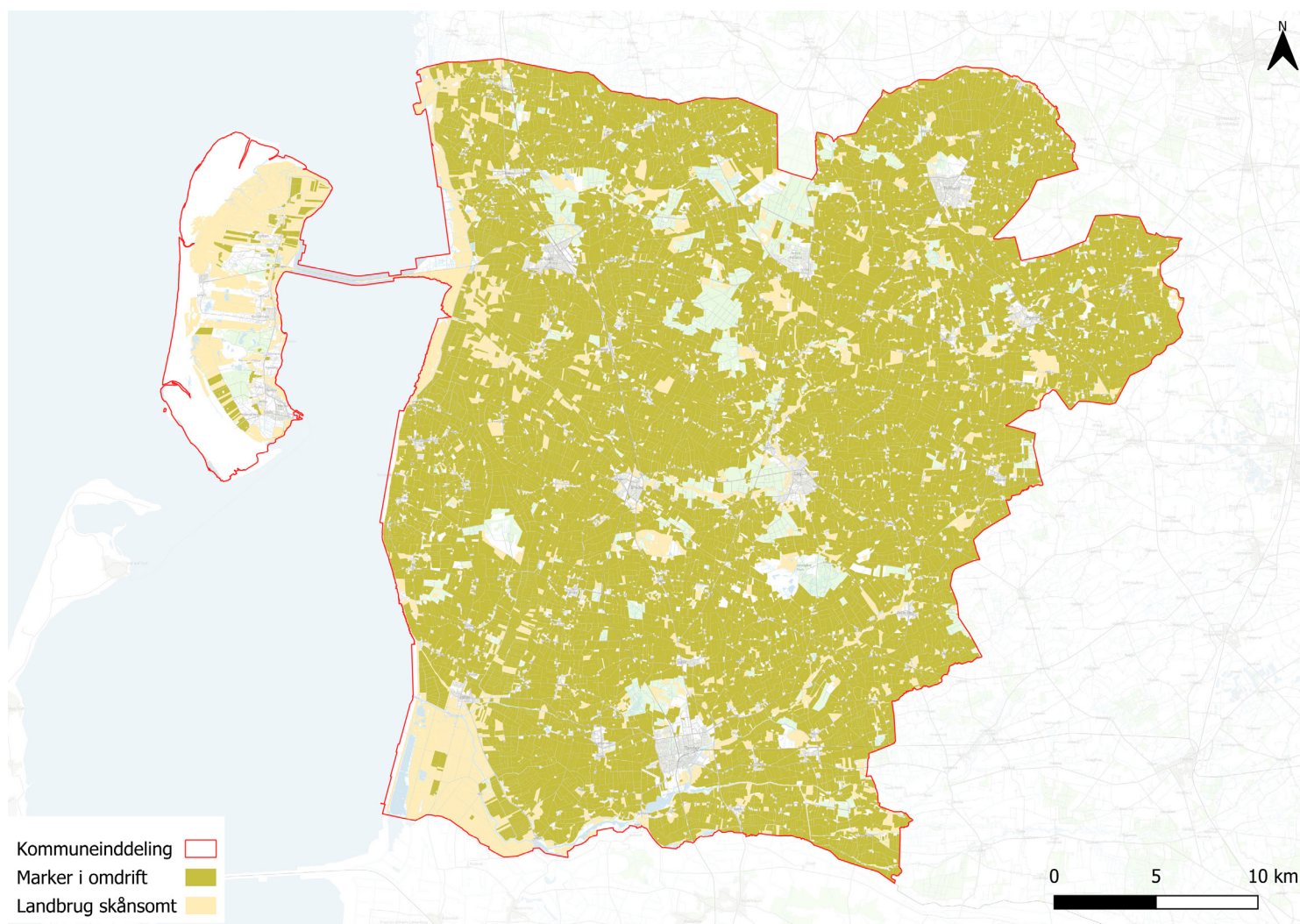

Landbrug

Landbruget udgør en bærende søjle i Tønder Kommunes økonomi og landskab. Strategien har til formål at sikre arealer med høj landbrugsmæssig værdi til fortsat produktion. Disse arealer skal i videst muligt omfang prioriteres og beskyttes mod arealkrævende aktiviteter, der kan kompromittere deres produktionspotentiale.

Samtidig skal der ske en differentiering af landbrugsarealer, hvor arealer med lav land-

brugsværdi kan omlægges til natur, skov eller ekstensiv drift. Strategien understøtter en balanceret udvikling, hvor landbrugets interesser integreres med hensyn til miljø og klima.

Figur 3: Kort over landbrug i Tønder Kommune.

Målsætningen for arbejdet med landbrug er, at der gennem kommuneplanlægningen stadig skal udpeges landbrugsområder, som primært forbeholdes landbrugsproduktion.

Kortet viser alle landbrugsområder som markblokke fordelt på ekstensiv drift (skånsomt landbrug) og marker i omdrift udpeget af kommunen jf. planloven.

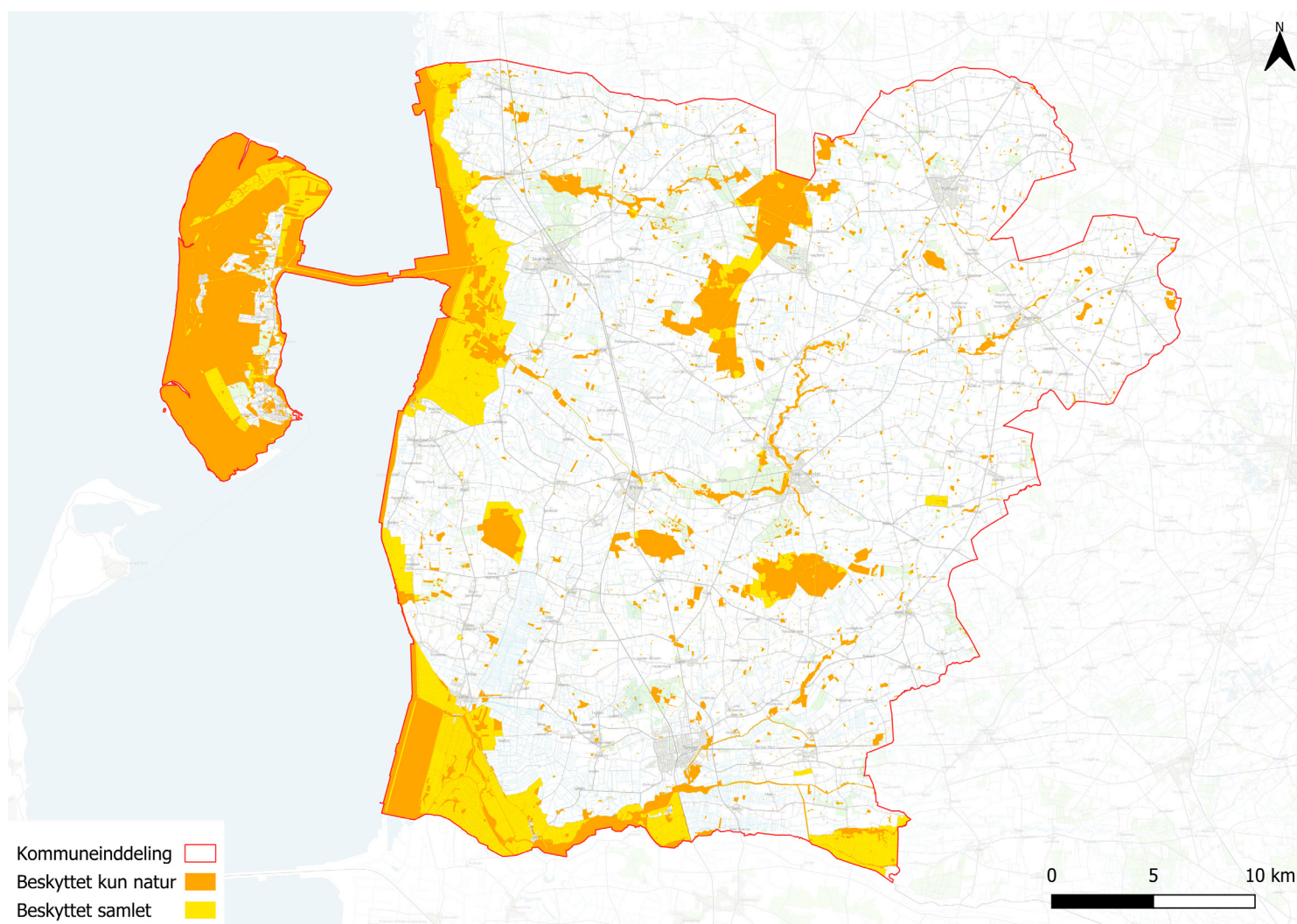
Natur

Tønder Kommune rummer store naturværdier, herunder marsklandske, kystnære områder og vådområder. Strategien har som et delmål at udvide og forbedre naturarealerne, skabe større sammenhængende naturområder og øge biodiversiteten.

Naturindsatsen skal tage udgangspunkt i nationale mål, herunder FN's Biodiversitetsplan, og skal prioriteres i områder med særligt potentiale for naturgenopretning. Naturplanlægningen skal integreres med øvrige arealanvendelser, hvor det er muligt, og understøtte rekreative og klimamæssige formål.

Tønder Kommune har i forbindelse med arbejdet med Aftale om Grønt Danmark (den Grønne Trepert), identificeret to Naturpotentialeområder, hvor der er mulighed for at skabe sammenhængende natur i stor skala. Potentialeområderne fremgår af perspektivkortet længere nede.

Det bemærkes, at man pt. afventer en ny definition af beskyttet natur og strengt beskyttet natur, som skal fastlægges i en kommende natur- og biodiversitetslov. Dette kan have indflydelse på indsatsområdet.

Figur 4: Kort over natur i Tønder Kommune.

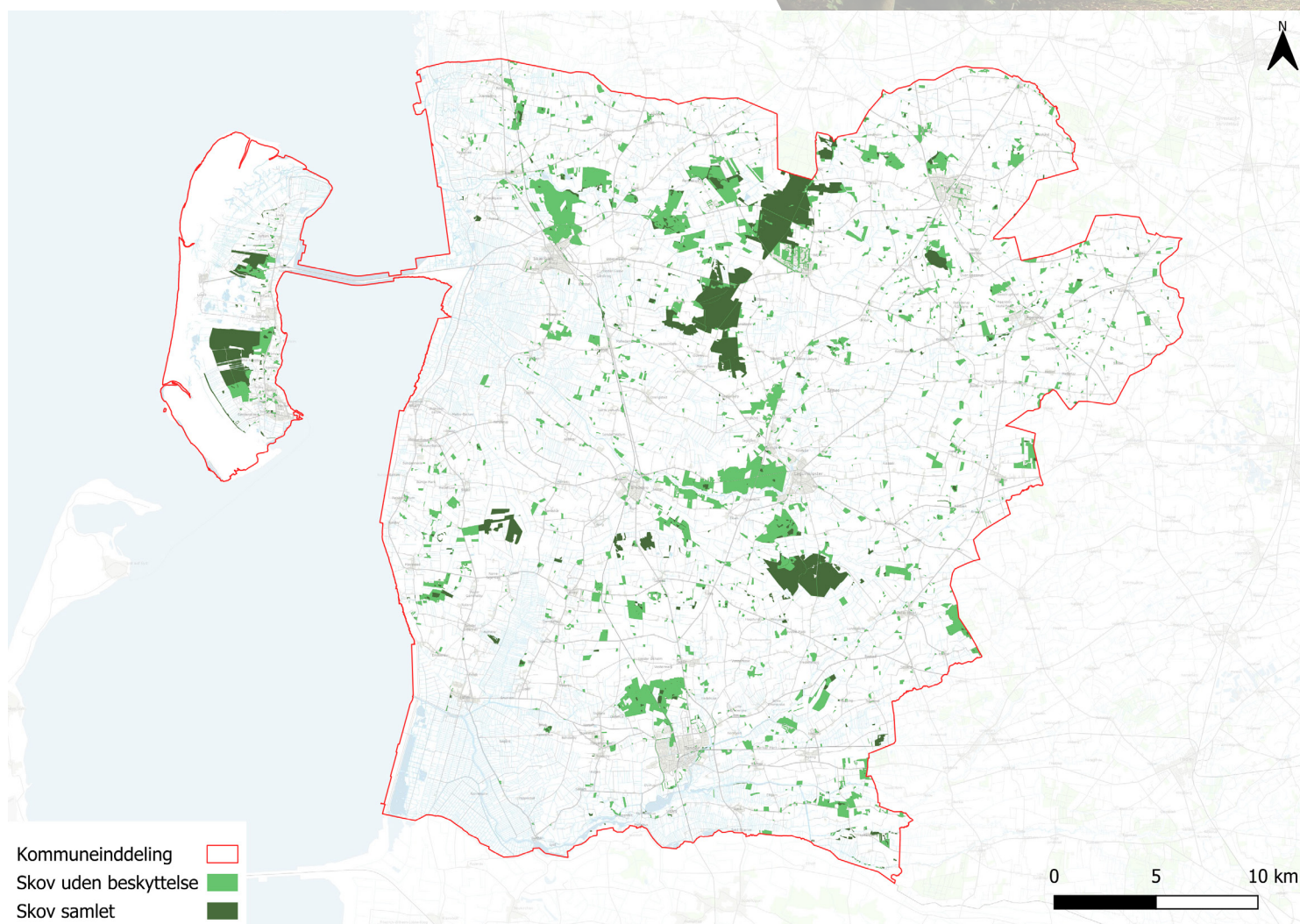
Målsætningen for arbejdet med natur er i Tønder Kommune at minimum 20% af Kommunens areal udgøres af beskyttet/strengt beskyttet natur, svarende til ca. 24.000 ha af de samlede areal.

Orange viser arealer, som er beskyttede efter naturbeskyttelsesloven § 3. Både arealer indenfor og uden for de internationale beskyttelsesområder (Natura 2000-områder). Gul viser de dele af de internationale beskyttelsesområder (Natura 2000-områder), som ikke er beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Natur - Skov

Et af de vigtige undertemaer til natur, er skovrejsning. Også i Aftale om Grønt Danmark er der udtrykt en ambitiøs målsætning om, at der skal etableres mere skov i Danmark. Tønder Kommune vil understøtte denne målsætning ved både at arbejde for etablering af mere urørt skov og produktionsskov.

Figur 5: Kort over skov i Tønder Kommune.

Målsætningen for arbejdet med skovrejsning er, at 10% af kommunens samlede areal omlægges til skov.

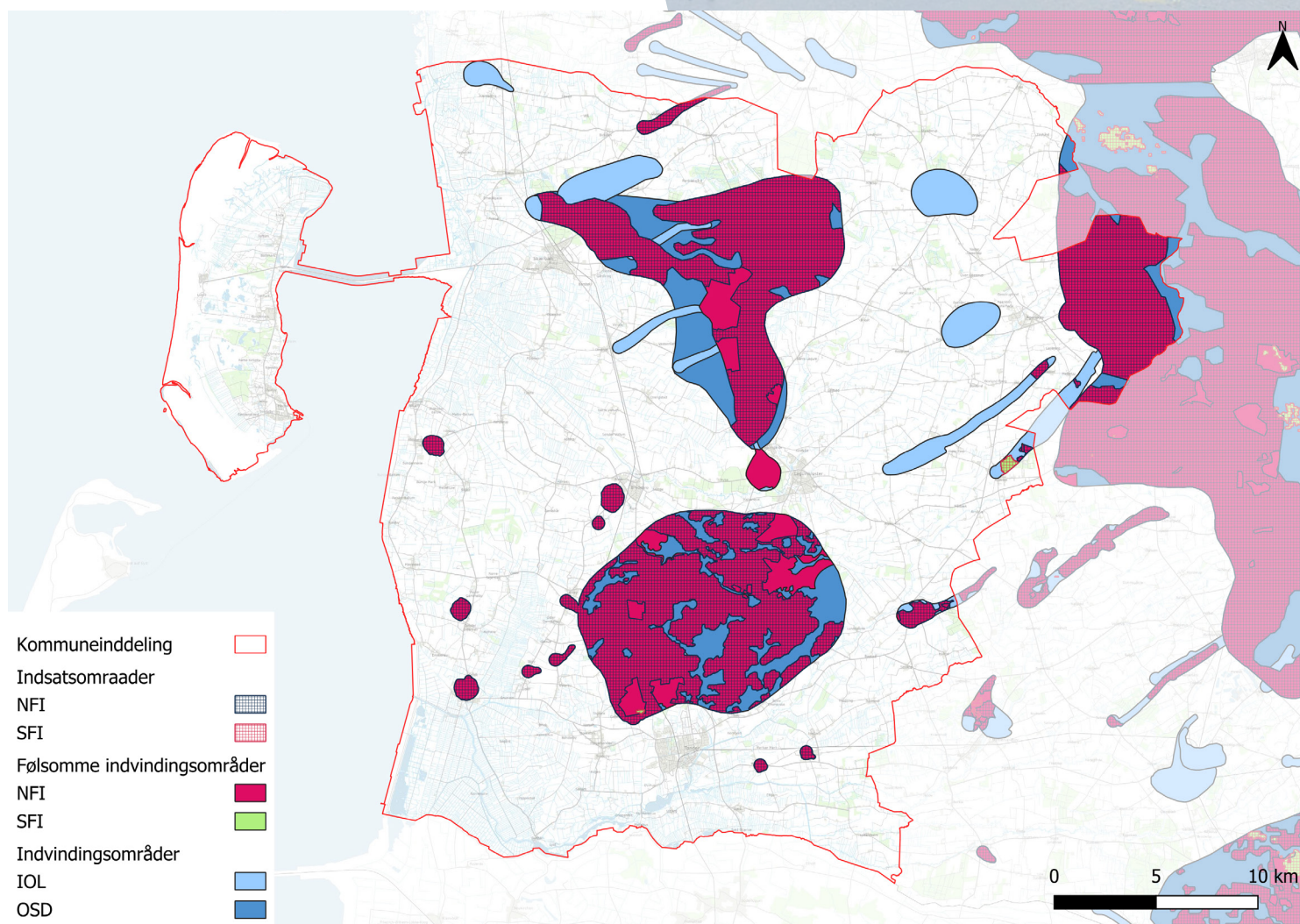
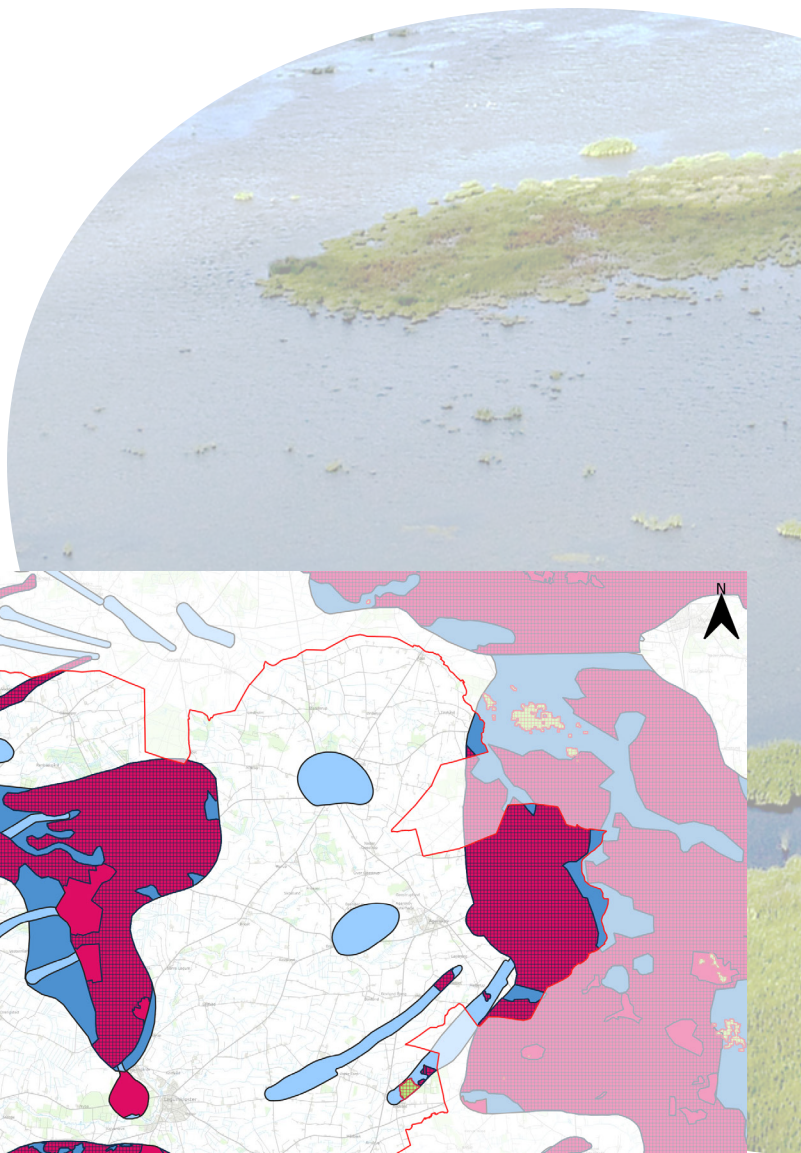
Lysegrøn viser skov (med og uden pålagt fredskovpligt), som ikke er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.
Mørkegrøn viser skov (med og uden pålagt fredskovpligt), som er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3.

Drikkevand

Beskyttelsen af drikkevandsressourcer er en strategisk prioritet. Tønder Kommune vil sikre, at arealanvendelsen i følsomme indvindingsområder tilpasses med henblik på at minimere risikoen for forurening med pesticider og nitrat.

Strategien fremmer skovrejsning, ekstensiv drift og naturgenopretning i almene vandværkers indvindingsoplande og områder med særlige drikkevandsinteresser.

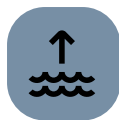

Figur 6: Kort over drikkevandsinteresser i Tønder Kommune.

Målsætningen for arbejdet med drikkevand er, at der sikres klare retningslinjer for arealanvendelse i områder med drikkevandsinteresser - blandt andet med aktiviteter, der fremmer skovrejsning, ekstensiv drift og naturgenopretning i almene vandværkers indvindingsoplande.

NFI = Nitratfølsomme indvindingsområder, SFI = Sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder, IOL = Indvindingsområde til alment vandværk, OSD = Områder med særlige drikkevandsinteresser

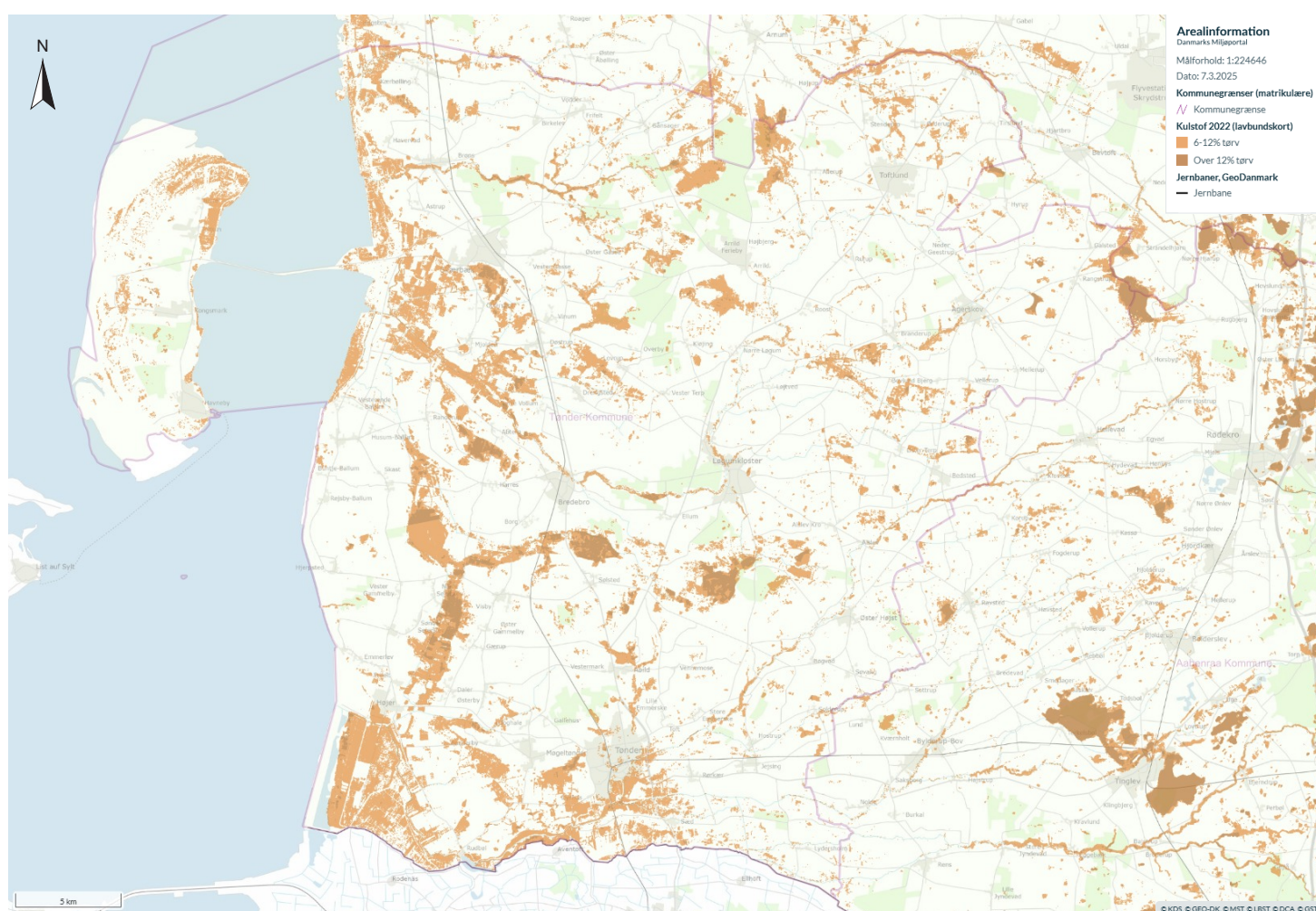

Lavbund

Lavbundsarealer udgør et centralt virkemiddel i den grønne omstilling. Arealstrategien har til formål at vise vejen for udtagning af lavbundsjorder med højt kulstofindhold og genskabe naturlig hydrologi, hvilket bidrager til reduktion af drivhusgasudledninger og forbedring af vandmiljøet.

I forbindelse med udmøntning af 'Aftale om et Grønt Danmark' har Tønder Kommune peget på en række større potentialeområder, som

kan omsættes til kollektive skitseprojekter, til de såkaldte nationale omlægningsplaner. Omlægningsplanerne er det nationale værktøj til at nå målfrielsen for kvælstof- og lavbundsindsatsen og planerne monitoreres løbende.

Figur 7: Tørvekort for Tønder Kommune.

Målsætningen for udtagning af lavbundsjorder er, at der udtages 5000-7000 ha landbrugsjorder, der i dag er i omdrift.

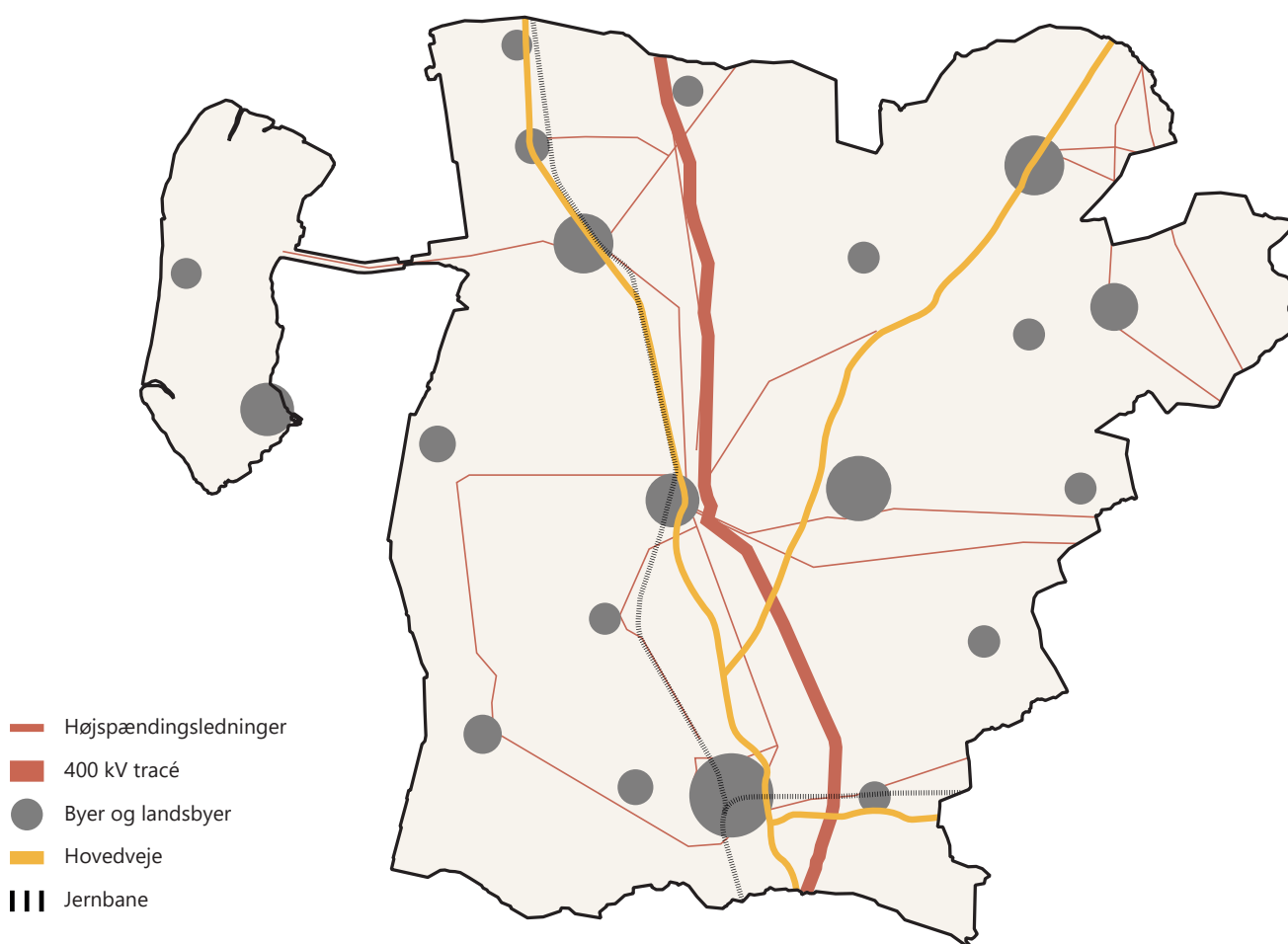

Industri og vedvarende energi

Jobskabelse og øget bosætning er en vedvarende strategisk prioritet i Tønder Kommune. Vi vil sikre, at der også i fremtiden er gode og attraktive arbejdspladser i kommunen – også flere end i dag.

Strategien understøtter den nationale målsætning om at øge produktionen af vedvarende energi. Tønder Kommune har indledt en ambitiøs politisk VE-satsning, som dog skal ske

under hensyntagen til landskabelige, naturmæssige og rekreative interesser. Satsningen skal understøtte både den lokale og globale omstilling til grøn energi og vise vejen mod mere selvforsyning på energiområdet.

Figur 8: Kort over primær infrastruktur i Tønder Kommune.

Målsætningen for industri er, at der etableres et eller flere større industriområder i Tønder Kommune, til produktionsvirksomheder

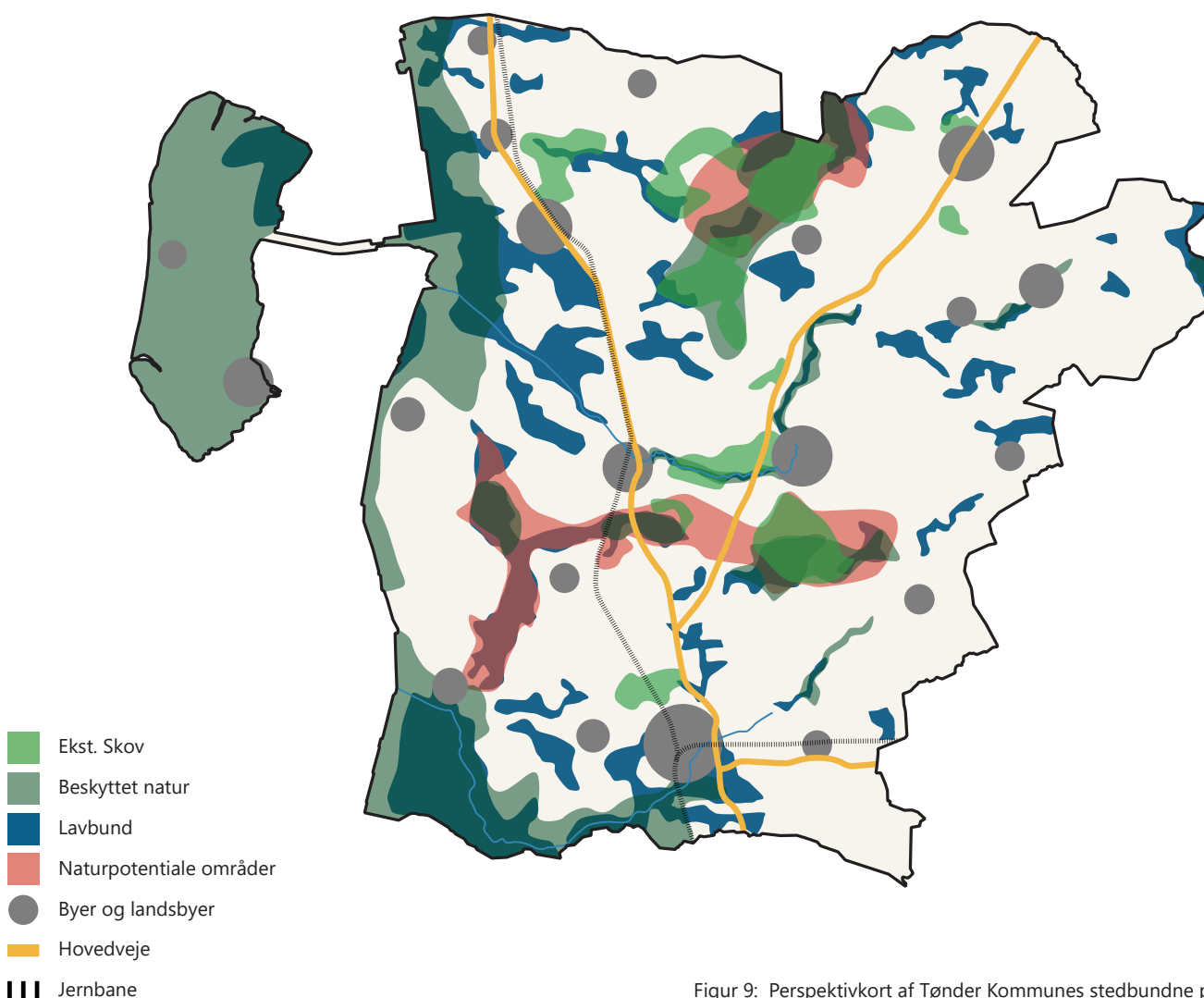

Målsætningen for arbejdet med vedvarende energi er, at der skal opstilles op til 125 nye vindmøller og ca. 1500 ha solceller

Perspektivkortet

Kortlægningen af ovenstående strategiske temaer danner grundlag for et perspektivkort, der skitserer den fremtidige arealanvendelse i Tønder Kommune frem mod 2050. Nogle områder er bedst egnede til én type anvendelse, mens andre rummer mulighed for flere. I sidstnævnte tilfælde kræves prioritering, hvis anvendelserne ikke kan kombineres. Perspektivkortet er grundlæggende baseret på stedbundne potentialer og giver derfor et overordnet udviklingsbillede og kan derfor fungere som fælles reference for politikere,

administration, borgere og erhvervsliv. Det angiver retningen for arealanvendelsen frem mod 2050, men er ikke en detaljeret gengivelse af den fremtidige fysiske udformning. Den konkrete planlægning skal som beskrevet udmøntes via kommuneplanen og øvrige relevante planer. Perspektivkortet viser den overordnede anvendelse af arealer til natur, lavbund og landbrug samt infrastruktur og byer. De øvrige områder giver mulighed for friere planlægning.

Figur 9: Perspektivkort af Tønder Kommunes stedbundne potentialer.

Synergier og konflikter

Som det er formuleret i et af de bærende principper, skal arealstrategien sikre, at der i planlægning tages højde for, hvor forskellige arealanvendelser kan understøtte hinanden, og hvor der er uforenelige interesser, som kræver prioritering.

Multifunktionel arealanvendelse opstår, når flere formål kan realiseres samtidigt på samme areal eller i direkte tilknytning. Et eksempel er omlægning af intensivt landbrug til natur i områder med drikkevandsinteresser, hvilket både styrker naturen og beskytter grundvandet. Jo mere areal der kan rumme flere funktioner, desto mindre pres lægges på arealressourcen.

Visse anvendelser er dog uforenelige. Intensivt landbrug kan eksempelvis ikke kombineres

med skov eller natur. Andre kombinationer er mulige under særlige betingelser – fx når skovrejsning har til formål at fremme biodiversitet. Figuren herunder illustrerer konflikter og synergier mellem forskellige anvendelser. Det kan være vanskeligt at forestille sig den konkrete, lokale arealanvendelse, når arealstrategiens målsætninger skal omsættes fysisk. Derfor vises tænkte eksempler sidst i strategien. De demonstrerer virkemidler som udtagning af lavbundsarealer, ekstensivering af landbrugsjord, skovrejsning og etablering af vedvarende energianlæg. Afhængigt af omfanget af ændringerne varierer bidraget til natur, drikkevandsbeskyttelse, klima og friluftsliv.

	Landbrug	Skov	Natur	Lavbund	VE
Intensivt landbrug					
Ekstensivt landbrug					
Produktionsskov					
Urørt skov					
Natur					
Lavbund					
VE					
Drikkevand					

Kan ikke kombineres

Kan kombineres under særlige forhold

Kan kombineres

Figur 10: Matrice for synergier.

Matricen giver et billede af de generelle muligheder for multifunktionel arealanvendelse. Det er dog vigtigt at understrege, at der i en hver planlægningssammenhæng vil foretages en konkret vurdering af de reelle muligheder for at skabe synergier og multifunktionalitet

Implementering og realisering

Tønder Kommunes Arealstrategi skal fungere som en overordnet ramme, der omsættes til konkret fysisk planlægning gennem kommuneplanens hovedstruktur og underlæggende sektorplaner, lokalplaner og lign. Arealstrategien skal sikre, at politikerne og forvaltningen kontinuerligt har blik for konsekvenserne af en given planlægning i et langsigtet perspektiv. Det betyder konkret, at der inden igangsætningen af et projekt der kræver fysisk planlægning, skal ske en vurdering af projektet ud fra arealstrategiens overordnede bærende principper:

Multifunktionalitet

Arealer skal – hvor det er muligt – bidrage til flere formål samtidig, fx naturbeskyttelse, rekreation og drikkevandsbeskyttelse.

Stedbundne potentialer

Planlægningen skal tage udgangspunkt i de geografiske og miljømæssige forhold, der gør visse arealer særligt egnede til bestemte formål.

Synergier og konflikter

Strategien skal sikre, at der i planlægning tages højde for, hvor forskellige arealanvendelser kan understøtte hinanden, og hvor der er uforenelige interesser, som kræver prioritering.

Skala og proces

Strategien fungerer som den overordnede ramme, der skal omsættes i kommuneplanens hovedstruktur, lokalplaner og øvrige udviklingsplaner.

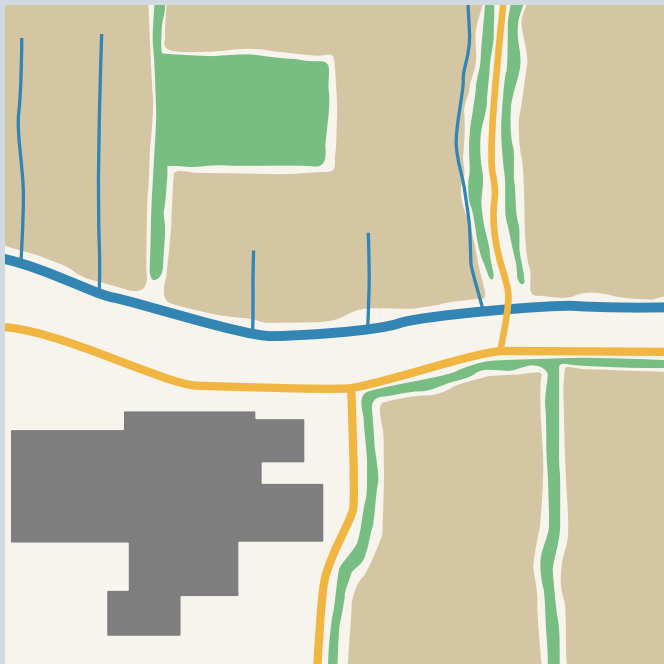
Alle de strategiske temaer der er listet op i arealstrategien skal – som minimum – indgå i den overordnede vurdering af projektet før den reelle planlægning igangsættes. Der kan være øvrige relevante interesser og temaer der skal inddrages i helhedsvurderingen af et givent projekt. Det kan blandt andet være forsvarrets interesser, herunder flyvekorridorer og sikkerhedszoner.

Afrunding

Tønder Kommunes Arealstrategi er et udtryk for politisk ansvar og fremsynethed. Den sætter en retning for, hvordan kommunen vil balancere lokale behov med nationale og globale mål. Ved at tænke helhedsorienteret og strategisk skaber vi grundlaget for en bæredygtig fremtid med plads til både at skabe udvikling og værne om det landskab, som skal forme sig bedst muligt for kommende generationer.

Eksempel

Figur 11: Eksempel på nuværende scenarie

I dette tænkte eksempel er udgangspunktet sikring mod oversvømmelse af et vandløb, som kan påvirke by, landbrug og natur. Omkring åen udtages de dårligste landbrugsjorder og omlægges til vandparkering. Samtidig indtænkes genslyngning til fordel for for-

Figur 12: Eksempel på helhedsorienteret omlægning

bedring af vandmiljø og liv i åen. Den bedste landbrugsjord bevares til produktion, mens dårligere jord konverteres til mere natur og solceller.

Udover vandhåndtering får byen også gavn af et nyt rekreativt område, med mere natur.